

Helm

Van Sarah Hall verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

De Michelangelo van Coney Island

De vrouwen van Carhullan

Portret van een dode man

Gehaaid

De prachtige onverschilligheid

De komst van de wolven

Het atelier

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Sarah Hall

Helm

Vertaald uit het Engels
door Joris Vermeulen

Ambo|Anthos
Amsterdam

Deze publicatie kwam tot stand dankzij
een subsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978 90 263 7217 9

ISBN 978 90 263 7218 6 (e-book)

© 2025 Sarah Hall

© 2026 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Joris Vermeulen

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan

Oorspronkelijke titel *Helm*

Oorspronkelijke uitgever Faber & Faber Limited

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam,

op basis van het ontwerp van Faber

Omslagillustratie © Design by Faber

Kaart © Neil Gower

Foto auteur © Kat Green

Ambo|Anthos *uitgevers* vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Verspreiding voor België:

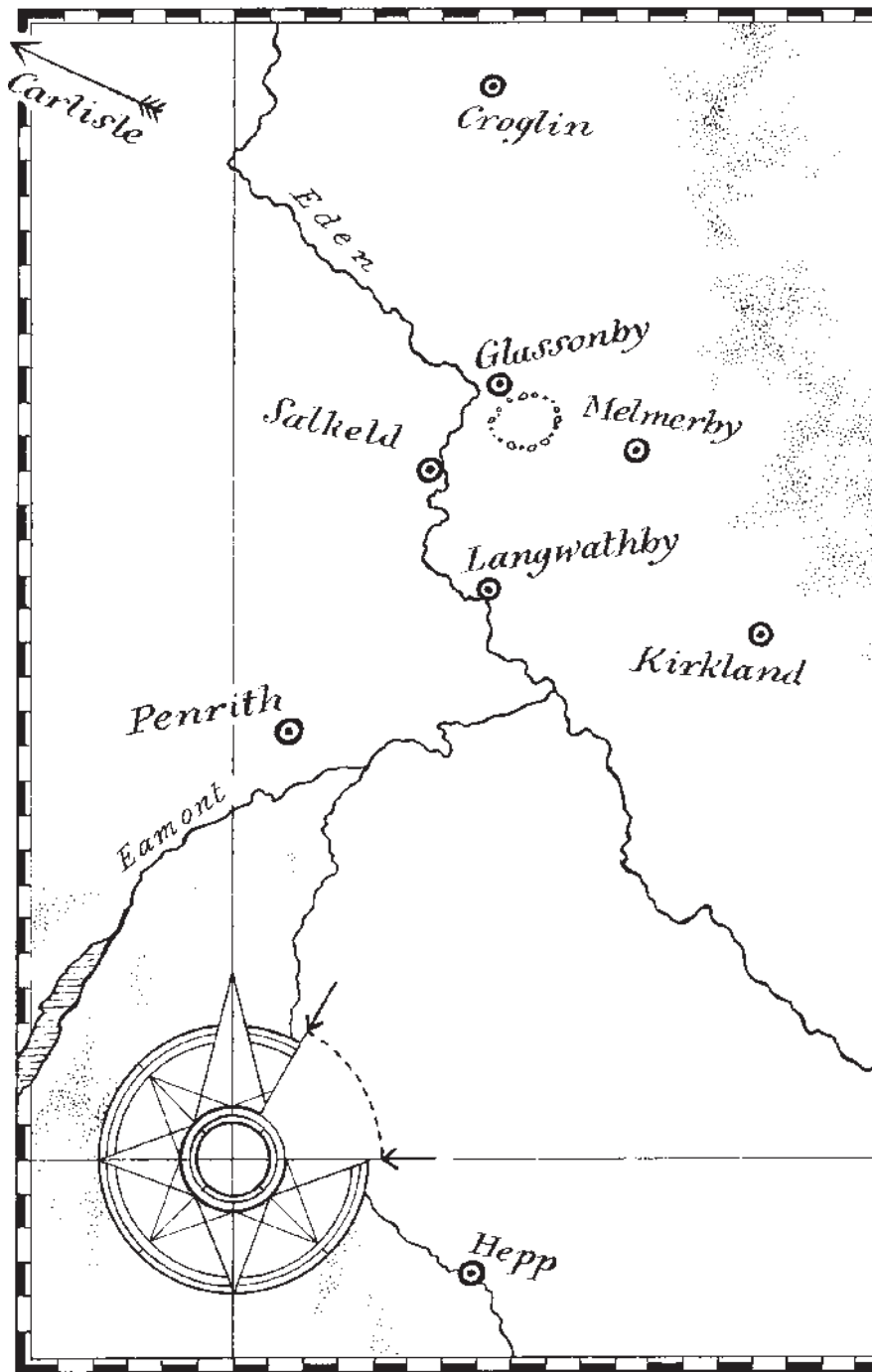
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

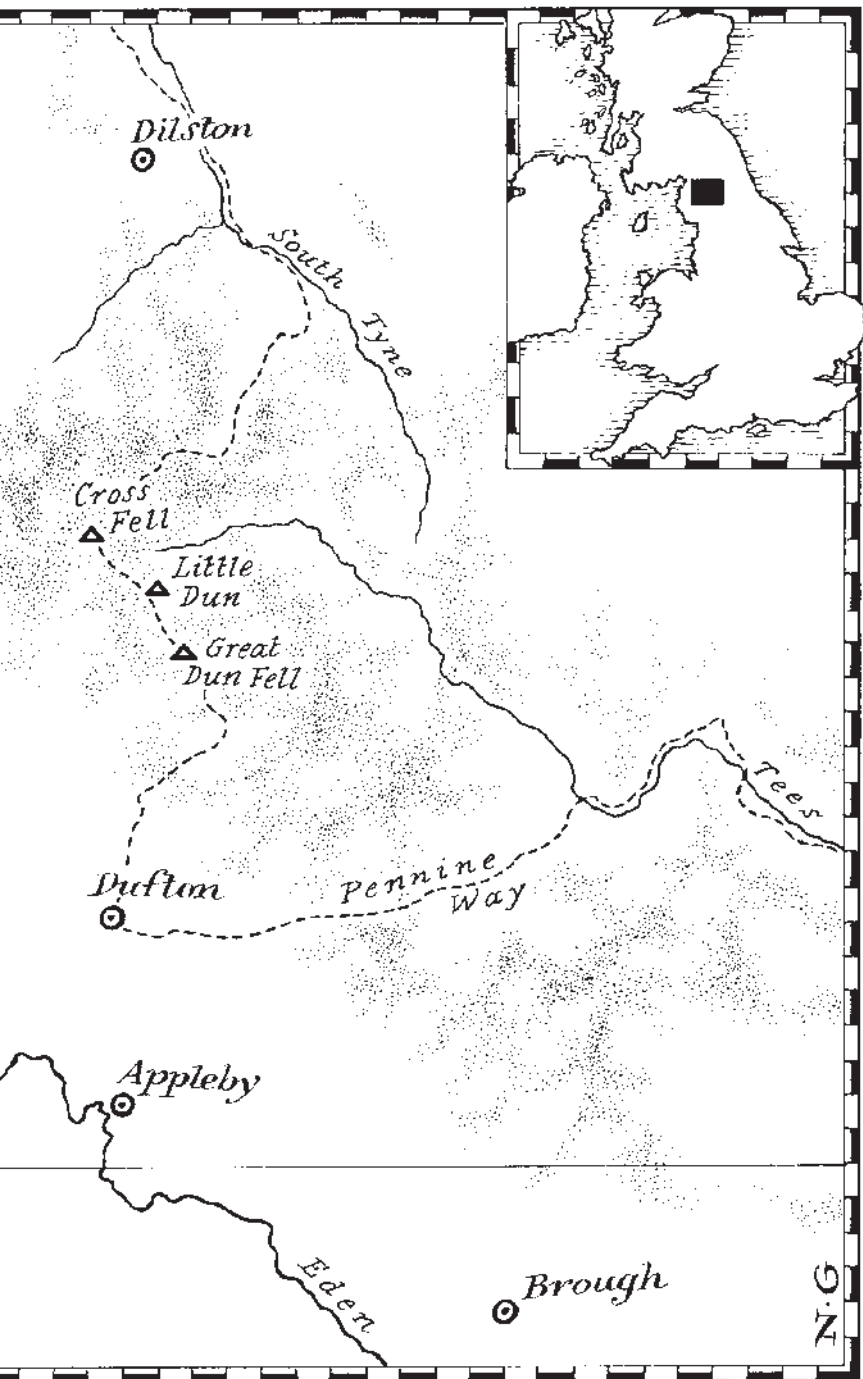
Voor Loy

When gods were young

This wind was old.

– Edward Thomas, 'The Mountain Chapel'

I

Helm weet niet wanneer Helm is geboren.

Of gebrouwen.

Veroorzaakt of verwekt.

Voor het eerst ontstond boven de hoogste berg.

Voor het eerst het dal in ging blazen.

Lang vóór de mensheid – dat korte, drukke intermezzo.

Voor Helm is tijd min of meer meteen weer voorbij, afgezet tegen die hoge leeftijd. Een oogwenk, in universeel opzicht. (Waarschuwing: Helm is dol op clichés, typisch iets voor Engels weer). Een soort stoornis, zouden sommigen zeggen.

Uit wat een fantastische, fenomenale en meetbare dingen bestaat Helm! Boosaardigheid, data en overlevering. Atmosferische principes en volksverhalen, geest en substantie, tegendelen en omkeringen. Zo veel identiteiten en persoonlijkheden; Helms koppen worden er helemaal tureluurs van.

In het begin was er geen Helm. Saai voor de wereld, zeker. Het duurde heel wat era's voordat Helm zich aandiende. Er moest eerst het een en ander worden geregeld, op de planeet en in de lucht. Het zou éeuwen duren voordat Helm werd herkend, laat staan

benoemd. Tot die tijd voelde Helm zich eenzaam, onbeduidend en miskend: een originele maar verschrikkelijke schemertoestand. Of misschien kon het Helm niets schelen, stond Helm gewoon op stand-by.

Maar in het begin kreeg al het andere ook geen naam, voornaamwoord of voorkeursbehandeling. Er bestond geen goddelijke taal. Er was geen creatieve schepper of klerk. Geen benoemer van de dingen. Het was een en al serieus planetair gedoe. Een ontzaglijke botsing waardoor de aarde en de maan ontstonden. De zon die slonk en heter werd; alles galachtig, zuurstofloos, niet fijn voor leven. De aarde was eerst heet, toen koud, heet en koud enzovoort, millennia lang. Warme en koude rillingen, blablabla.

Er ontstonden enorme continentale ruzies, compleet met vuur en geschuur, geologische opheffing, gebeuk, gesmijt, verzakkingen, zeeën en verdwenen zeeën; het was erg dynamisch. In dat alles werd een klein eiland geproduceerd met een omhoog gedrukte, samengeperste, afgevlakte ruggengraat: een keten van schuin afgezette, alluviale, door gletsjers gevormde stenen. Zo ontstond een gebergte, de Pennines, goed voor een komen en gaan van bossen en grasland, oerossen en wolven, neanderthalers, Noormannen, glampers en hikers. Let op: de hoogste berg, de helling en vorm ervan – een geologische kom, om precies te zijn – speelt in dit scenario een hoofdrol.

Of. Laat je niet belazeren door fossielen; de wereld ontstond door een niesbui van een aardige god.

Of. Artistieke aliens vergaten hun boetseerklei toen ze vertrokken.

Of. Een geval van evenwichtskunst, iets met olifanten en schildpadden.

Of. Welke scheppingstheorie dan ook: holle aarde, platte aarde,

samengekoekte modder, een zilveren koord, recycling van lijken, Droomtijd, de biosfeer als een edelsteen in de ring van een galactische reus, aan te vullen naar wens.

Het kan Helm niks schelen welk verhaal waar is. Zolang Helm er maar is.

Ook moest de atmosfeer van de aarde stoppen met kloten en tot rust komen. Voorspelbare stratosferische systematiek: zo iets heet een klimaat. Er was er een nodig met beperkte temperatuurschommelingen; in Helms geval treurig Brits-maritiem. In het kort: de warmtecapaciteit van de Atlantische Oceaan, een Golfstroom, zes stabiele luchtmassa's, waaronder (iets voor een latere kwestie) een polaire. Puur toeval dat natte en droge fronten, dominante windrichtingen, vocht en damp elkaar uitgerekend op de top van die grote berg op dat kleine eiland tegenkwamen.

Check: een windvriendelijke omgeving.

Check, op enig moment: Helm.

Check, naderhand: heel wat gevallen van identiteitspolitiek en bijgeloof, halfgare rituelen en technische theorieën over Helm. Die Helm allemaal prima vindt. Helm is extreem solipsistisch, op het narcistische af. Angst, devotie, inquisitie, obsessie, bewondering: alle aandacht is goede aandacht.

Een poëtische geboorte, dat zou leuk zijn. Misschien droomt Helm ervan een storm te zijn, ineengedoken in de turbulent-maagdelijke atmosfeer, compleet met een profetisch visioen van destructie en de natuur die roept. Overal om Helm heen klopt de foetale luchtenklop als een kloppend hart (niks mis met elegant variëren op een thema). Of misschien voelt het hemelgewelf zich wat opgeblazen en laat het er eentje vliegen. Helm is dol op scheetgrappen.

De top van de berg, tot dusver ook naamloos, is de perfecte plek om de evolutie te volgen. In de diepte gaat het allemaal van start. Lavashows en dramatische aspluimen. Rivieren en meren worden herschikt. Smeltwater. Sporen. Vegetatie. Schepsels die uit smurrie kruipen met aangegroeide poten, teruggetrokken zwemvliezen, harder wordende amoebische ogen. Snel door naar: schepsels die andere schepsels worden, eitjes, beestjes, poten en cocons. Fraai groen dat ontspruit. Gemengde bossen van eik, den en berk, hogerop wilde lijsterbes. Een poos zijn er grote, sjokkende beesten die tijdens het jagen en grazen geen oog hebben voor de lucht en zijn bewoners. Alles is vrij van zelfbewustzijn, past zich aldoor aan en is er gewoon.

Intussen scherpt Helm Helms vaardigheden aan. De topografie bestuderen. Het humeur van aanwaaiende lucht inschatten. Zich focussen op de berg. In het grote wolkendek (laten we het de Helm-wolk noemen) bereidt Helm zich voor, in afwachting van een gevoel, iets met instinct, moed, vermogen. Klaar voor de start, waai! Doet een testvlucht vanaf de asymmetrische berg, een bries om het te leren, het dal door, en beseft dat – wauw! – Helm best wat te bieden heeft. Helm heeft, of is ook een tweede wolk, aan de overkant van het dal, een opwindende, rondtollende variant (een rolwolk). Lastig te duiden/visualiseren; nadere informatie volgt, hou oren en ogen open. Stel je voorlopig een skateboarder voor die op zeshonderd meter hoogte vanaf een quarterpipe start en dan een salto maakt. En weer. Weer. Weer.

Het is een idiote vorm van volwassen worden. Helm geniet van het gevoel van macht, urgentie, dus speelt met Helmezelf om het gevoel op te wekken: verlangen naar een grootse, ruige, verwoestende ontlasting, om aan te zwellen vanuit een luchtgat, de berg af en – *ja, ja, o ja, daar heb je Helm* – het dal te overspoelen met kabaal en snelheid, en een indrukwekkende ravage te veroorzaken: bommen,

struiken en ballastloze schepsels omver te kegelen. Of: het gaat allemaal compleet vanzelf.

Maar nog steeds geen getuigen, jammer genoeg. Ook is de Helmshow van voorbijgaande aard. Alleen wanneer Helm verschijnt bestaat Helm echt, en na afloop is Helm niet meer. De domme, logge beesten laat het koud; ze vouwen hun belachelijke nek dubbel, schuilen achter elkaars gepantserde achterste, en de luchtwaardige exemplaren vliegen weg, strijken neer in het dichte bladerdek, waar ze hun enge, bloedeloze oogleden laten zakken. Helm is een beetje jaloers: die beesten zijn best wel suf, maar zij hebben in elk geval altijd een lijf, kunnen elkaar doden, opeten en opgeilen tot ze sterven.

En daar is dan die onvermijdelijke existentiële rotvraag: wie/wat/waarom ben ik? Zware kost, zeker voor iemand die zo luchtig is.

Tussen de optredens door ziet Helm van alles gebeuren, of niet. Soms valt een boom om. Soms raakt bliksem de berghelling en splijt of verschroeit die een boom. Groot dier eet een boom, poept. Klein dier eet de poep. Hoewel het wordt afgegraasd door kuddes, bejaagd door roedels, en duikvluchten vanboven krijgt te verduren, vindt Helm het dal een beetje... saai. Nog meer era's.

Komeet, aswolk, massaextinctie, herstart.

Helm wacht rustig tot de lucht opklaart. De resterende dieren maken een fase door waarin ze transformeren, enigszins anders worden, dan heel anders: zwemmers, vliegers, kruijpers, renners, springers. Het is bloederig, chaotisch en redelijk interessant. Maar toch, het is toch iets van... hallo? De vogels – wezens met de meeste overeenkomsten – trekken niet met Helm op; steeds wanneer Helm wil spelen gaan ze ervandoor. Soms stijgen roofvogels uit boven Helms tollende rolwolk; stelletje opportunisten. Het rivier-

leven is onbereikbaar, een afgesloten wereld, een zilverig fonkelende vin, een plonzende kikker. Helm kan niet in het grommende, krijgsende woud kijken en weet dus niet wat er zich afspeelt. De oerossen zijn best mooi, pal onder Helm op de berghelling, met vachten die golven in de wind en hoorns die 's winters zijn opgesierd met ijs: donkere, knappe ogen met lange krulwimpers. Ze draaien zich naar de wind; een gebaar van erkenning zonder echt begrip.

Dan... boem!

Wanneer de mensen zich ontwikkelen wordt het interessant. Want de mensen beginnen zich te interesseren voor Helm.

Helm ziet rook opstijgen vanaf de overkant van het bos, zonder bliksem of brandgevaarlijke lava. Helm stijgt ook op, zo hoog mogelijk, wordt een beetje duizelig (Helms domein kent zo z'n bovengrenzen). In de verte, voorbij de boomtoppen, bevindt zich een groep sta-apen met een donker lijf en lang haar. Ze speuren naar eten langs de kustlijn van een grote, fonkelende baai. Ze halen mollusken tussen rotsen vandaan en zuigen de schelpen uit. Mensen, georganiseerde gewoontedieren – ze gaan steeds naar dezelfde plekken, besnuffelen hun favoriete soortgenoten, worden nijdig als een ander een groter weekdier vindt en het voor zichzelf houdt. Veelbelovender is dat ze hun gedrag aanpassen aan het weer, zich terugtrekken onder bladerschermen als het regent en de oranje kooltjes waarmee ze vuur maken afschermen. Ze kijken omhoog naar de lucht, voelen mee met zijn toestand.

Steeds vaker stijgt er rook op, dichterbij Helms berg. Ze branden bos plat, doen aan landjepik. Helm vangt glimpen op van de mensen. Flakkerende vlammen. Herten die worden weggesleept. Beren die mensen wegslepen. Tenten van huid. Slechtzittende vachten.

Een kont en twee soorten voorgevels (plattig en bollig). Hebben ze Helm gezien?

Iets verderop richten ze vuursteenwerkplaatsen in. Ze binden stukken vuursteen op stokken, maken gereedschappen, speren, tandenstokers. Ze ruilen geslepen steenpunten tegen geweien, zaden en... hebbedingen.

Hebbedingen!

Helm is verrukt. Hebbedingen zijn of heel nuttig of heel zinloos. Hebbedingen zijn gewild en waardevol; ze hebben een betekenis die Helm niet kan doorgronden; het zijn voorwerpen die Helm niet kan vastpakken.

Het bos rookt, nu dichterbij. Kabaal van knetterende bomen en sis-send sap, takken ploffen neer, hout wordt weggesleept en in stukken gehakt. Geluiden: luide, ronkende kreten na stille jachten, en gezang. Ja hoor, ze zijn in aantocht, over de heuvels, moerassen en met wilgen bezaaide vlakten, per kano via waterwegen; ze leggen stenen in wadden waar ze overheen willen, bruggen – slim. Ze roosteren vlees en blakeren kruiden. O! Hemels. Check, voorkeur: Helms liefde voor rook – kampvuren en kreupelhout, bieskaarsen en paraffine, hasjiesj.

Dan betreden een, twee, drie van hen vanuit de boomschaduw een open plek in het dal. Nummer één draagt een kind (nummer vier) in een doek op haar borst. Twee heeft grijze klauwen over zijn schouders hangen; hij zit in een wolf. Drie is krom en knokig (plattig of bollig, het is niet te zien) en heeft de vuurmaakspullen bij zich, verpakt in mos. Ogen niet aan de zijkant van hun hoofd, schichtige blik recht naar voren, heel anders dan bij andere dieren. Die blik heeft iets berekenends, slinks en nog iets, Helm weet nog

niet precies wat. De oude gerimpelde kijkt omhoog naar Helms berg, naar de lucht boven de top. Hij/zij wijst, trekt een omtrek in de lucht, laat zijn/haar handen om elkaar heen draaien, zuigt gehavende wangen vol lucht en fluit hard, hoofdschuddend.

Eindelijk! Identificatie!

Voor Helm: extase. Helm wordt opgevat als een element, een concept. Vandaag afwezig. Morgen misschien aanwezig. Iets wat terugkeert. Iets krachtigs. Met een patroon. (En zie, de meteorologie is een feit.)

Voor de mensen: probleem, gevaar, de nabijheid van een boos oog. Ze verdwijnen in het bos. Check: voor het eerst wordt Helm afgewezen, verlaten, opgescheept met lastige emoties. Oef. Helm molt wat bomen en zo.

Maar ze komen wel terug, behoedzaam, in plukjes, en met wat al snel kan worden gekenschetst als gewoontes. Bakkeleien, feesten, bекers uitsnijden, zichzelf behangen met bont, kekke hoofdtooien maken. Voortplanten, de pijp uit gaan, hun doden begraven met kommen en hebbedingen alsof ze onder de grond doorgaan met drinken en optutten (Helm vindt het maar verwarrend en blaast de grafaarde weg. Nee hoor, dood).

Ze praten: ingewikkeld gebrabbel dat het midden houdt tussen het geluid van een mammoet en dat van een muis. Helm leert een paar van hun klanken. *Nee, melk, ga, pijn*. Ze hebben woorden om dingen van elkaar te onderscheiden; om ikken een identiteit te geven. Ze grommen en kreunen wanneer hun afwijkende gevallen bij elkaar komen; ernaar kijken is raar, opwindend, Helm voelt zich dan–

Er komt heel koud, heftig weer aan. Helm wordt er sloom van en is een poos nergens toe in staat. Het dal raakt overstroomd en bevriest. De mensen vertrekken. Ook veel dieren vertrekken, of ze sneuvelen of evolueren in iets witters.

Weer eenzaamheid en verveling.

Wanneer de mensen terugkeren zijn het er maar een handvol, beter gekleed, gevlochten en gekamd haar, nieuwe stijlen. Ze hebben een heuse survivaalkit bij zich: een paar minder oerossige koeien en heel wat meer hebbedingen. Deze club lijkt zich serieus in het dal te willen vestigen, wel of geen Helm. Ze bouwen nederzettingen, maken mesthopen, gebruiken latrines. Ze hebben veel invloed. Ze eten het bos, de herten, everzwijnen en vissen op. Ze weten predatoren eronder te krijgen met behulp van speren, toortsen, groepjes en vriendschap – ze veranderen wolven in honden, gave truc! Gras groeit en overal is stuifmeel; dankzij Helms lucht komt het tot bloei. De mensen ploegen stukken grond om, planten graan; ze bouwen huizen van stenen, met daken van varens. Hun hebbedingen zijn uitvoerig en subtiel bewerkt. In de lente en de herfst laten ze ze achter aan de voet van de grote berg, of ze hangen ze aan takken, waarna Helm ze laat rinkelen en rammelen. Is dit... een relatie?

Deze mensen zijn heel vermakelijk. Ze vermaken elkaar. Ze fermenteren drankjes waar ze mal, agressief en hitsig van worden; ze slaan, seksen en zuipen. Fantastisch theater.

Helm sloopt hun onderkomens, doodt een aantal van hen, niet opzettelijk, maar ze lijken het wel persoonlijk op te vatten. Al snel weten ze meer over Helm. Pal onder Helms basis- en rolwolken is het veilig, rustig; als je daar een veer laat vallen zweeft die zachtjes naar beneden. Tussen Helms wolken schuilt een funeste, wraak-

zuchtige kracht die alles kan verkloten. De mensen beginnen Helm te behandelen als een godheid, als de zon of de rivier. Als Helm onweersbuien wegblaast en het dal bliksemvrij houdt, bedanken ze Helm. Ze knielen. Ze strekken hun armen uit naar de berg, wat heel prettig is.

Helm begint favoriete mensen te krijgen: degenen die extra goed opletten, degenen met meningen over, ambities richting en zelfs verzet tegen Helm. Ze willen Helm duiden. Ze maken afbeeldingen: vorm en inhoud zoals wolk en wind. Niet helemaal correct – Helm heeft niet van die flaporen. Vervolgens andere ideeën. Een geest. Eigenschappen die te maken hebben met magie, abstractie, zweverigheid. Nog altijd niet helemaal correct, maar begrijpelijk. Later: cijfers, energieën, ietwat reductionistisch, maar wat zou het. In feite gaat het erom de ervaring kwalitatief te omschrijven. Toon me mij, denkt Helm. Mijn geheel.

Maar goed, ze zijn zich *bewust*. Ze leveren een bijdrage.

De dalbewoners beginnen met de bouw van een indrukwekkende constructie. Reusachtige stenen die ze rollen, verslepen en op hun plek schuiven; ze zijn er eindeloos lang mee bezig (niet naar Helms maatstaven, naar de hunne). De constructie is zowaar niet te slopen, wat voor een sloper zoals Helm iets ontwapenends heeft. Waar is het voor? Is het een geschenk, iets voor de mooi, een puzzel? Prachtig, bedankt. Ze komen er samen, met veel meer dan Helm dacht dat er waren. Hm.

Hun maaksels gaan er echt op vooruit. Ovens. Boerderijen. Wegen. Medicijnen om wonden, triestheid en de schijterij te helen. Baden. Wielen. Helm kegelt bomen omver, rukt gewassen uit, blaast voedselvoorraden weg, steelt losse dekens. Ze herbouwen, herweven, herknopen, herspijkeren: betere ontwerpen, krachtiger lijm, strakkere stenen (Romeinen, erg anaal).